

Vedlegg 4: Ordliste

Begrepene i ordlisten er inkludert fordi de er sentrale innen mulighetsstudier før rehabilitering og riving og ombrukskartlegging. De fleste begrepene er eksplisitt nevnt i denne veilederen, mens andre er inkludert fordi de kan bli omtalt i ombrukskartleggingsrapporter.

BEGREP	DEFINISJON
<i>Bygningskomponent</i>	I veilederen refererer vi til bygningskomponenter som både finnes innvendig og utenomhus. Bygningskomponenter er en del av en samlet bygningskropp. En komponent er en identifiserbar bygningsdel, deler av bygg eller tekniske installasjoner som kan skiftes ut eller oppgraderes enkeltvis. (Kommunal- og regionaldepartementet (2012), Utredning av mulige komponentkrav ved rehabilitering av bygg).
<i>Byggevare</i>	Byggevarer er alle produkter som skal bygges inn i et byggverk og som har innvirkning på det ferdige byggverkets grunnleggende egenskaper og ytelser (SINTEF Byggforsk, 2016). Inventar regnes ikke som byggevarer (Sunde et al., 2020) Byggevarer har egne krav til dokumentasjon.
<i>Bygningsdel</i>	I bygningsdeltabellen NS3452-2019 omtales byggevarer, produkter og komponenter som bygningsdeler.
<i>Byggevareforordningen</i>	Byggevareforordningen (Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 305/2011) fastsetter regler for omsetning og tilsyn av CE-merkede byggevarer. CE-merkede byggevarer kan omsettes i hele EØS-området. Byggevareforordningen ble vedtatt i mars 2011, og trådte i kraft den 1. juli 2013 i EU og den 1. januar 2014 i Norge. Forordningen er implementert i norsk rett i DOK-forskriftens kapittel 2, og erstatter det tidligere Byggevaredirektivet.
<i>CE-merke</i>	CE-merking betyr at en byggevare er i samsvar med byggevareforordningen og fritt kan omsettes over landegrensene innen EØS/EU.

BEGREP	DEFINISJON
<i>Destruktiv testing/ materialprøving</i>	Samlebetegnelse for testing av ulike typer materialers egenskaper motstandsevner ved hjelp av ulike destruktive, mekaniske metoder. Destruktive tester utføres ved belastning av materialet til det når sitt "bristepunkt", for å kunne forstå materialets egenskaper og oppførsel under ulik påvirkning.
<i>DOK - Forskrift om dokumentasjon av byggevarer</i>	Forskrift om dokumentasjon av byggevarer (DOK) inneholder regler for dokumentasjon og omsetning av produkter til byggverk, dvs. byggevarer. Byggevarerforordningen er innført i norsk regelverket som kapittel 2 i DOK.
<i>Donorbygg</i>	Bygg som inneholder ombrukbare bygningskomponenter som kan brukes på nytt etter at bygget er demontert.
<i>Eksternt ombruk</i>	Når en bygningsdel skifter eier, snakker vi om eksternt ombruk. Dette er når materialer tas ut av rehabiliterings eller riveprosjekter, for å selges eller gis bort til byggeprosjekt med andre eiere for å brukes på nytt. Bygningsdelen ombrukes av ny eier enten til opprinnelig formål eller får en ny funksjon (Samfunnsøkonomisk analyse AS, 2020) se også ombruk av bygningsdeler, lokalt ombruk.
<i>FDV-dokumentasjon</i>	Vanlig forkortelse for forvaltning, drift og vedlikehold. FDV benyttes som en samlebetegnelse for aktiviteter og kostnader gjennom en bygning eller et anleggs totale levetid, fra overtagelse etter nybygging til utrangering eller riving.
<i>Forventet levetid</i>	Levetidsvurderinger for nye materialer baserer seg på produsentens angitte (tekniske) levetid for produktet eller på empiriske referanser for utskiftingsintervaller. For ombrukte produkter må tekniske restlevetid vurderes i hvert tilfelle. Dette kan gjøres av rådgiver, evt. kan det foreligge en ytelseserklæring fra tredjepart omsetningsledd/selger som angir forventet restlevetid.
<i>Ikke-reversibel sammenføyning/innfesting</i>	Sammenføyning/innfesting av ulike bygningskomponenter med festemidler som ikke lar seg demontere uten en form for destruktiv metode (i motsetning til fleksible forbindelser). Eksempel på slike festemetoder kan være liming, innstøping eller liknende. Begrepet kan forekomme i en ombruksrapport.
<i>Internt ombruk</i>	Internt ombruk er en variant av lokalt ombruk. Dette er når en og samme byggherre benytter bygningsdeler fra et bygg inn i et annet bygg, som kan være i nærheten eller lang unna. Bygningsdelen kan benyttes til samme formål eller få en ny funksjon. Denne typen ombruk blir ikke sett på som omsetning av byggevarer (Samfunnsøkonomisk analyse AS, 2020) se også <i>ombruk av bygningsdeler, eksternt ombruk</i>
<i>Lokalt ombruk</i>	Lokalt ombruk er når bygningsdeler tas ut fra og brukes på nytt i eksisterende bygg som rehabiliteres. Dette er ofte ombruk av selve bygningskroppen. Eierskapet for bygningsdelen er uforandret ved lokalt ombruk. Bygningsdelen som skal ombrukes kan benyttes til samme formål eller få en ny funksjon (Samfunnsøkonomisk analyse AS, 2020) se også <i>eksternt ombruk, internt ombruk</i>

BEGREP	DEFINISJON
Materiale	Den fysiske massen som bygningskomponenter, produkter, og byggevarer består av. Ofte kjemisk enhetlig. Materiale er et stoff eller råstoff som kan foredles, settes sammen eller brukes i bygningskomponenter, produkter og byggevarer. Materialer kan gjenvinnes i en resirkuleringsprosess.
Ombruk av bygningsdel	<p>Ombruk viser her til å legge til rette for ny bruk av en eksisterende bygningsdel. Det kan være til samme formål som opprinnelig, til en annen funksjon, og med eller uten bearbeiding. Dersom en bygningsdel demonteres og ombrukes til et tilsvarende formål, uten vesentlig bearbeidelse, kan det kalles direkte ombruk. Ombruk inkluderer demontering og flytting av hele bygg, bæresystemer og lignende. Ombruk inkluderer ikke rehabilitering eller gjenvinning i denne veilederen.</p> <p>Brukte komponenter kan også gis ny verdi til et annet formål gjennom bearbeiding og produktutvikling. Dette omtales gjerne som oppsirkulering (se <i>oppsirkulering</i>).</p> <p>Direkte ombruk og oppsirkulering kan skje internt i samme bygg, eller eksternt i andre prosjekter. Både direkte ombruk og oppsirkulering, internt og eksternt, regnes som ombruk av bygningsdelene i denne sammenhengen. Bruk av overskuddsmaterialer fra eksterne prosjekter regnes også som ombruk. (se også <i>lokalt ombruk</i>, <i>internt ombruk</i> og <i>eksternt ombruk</i>)</p>
Ombrukbarhet	<p>Bygningsdeler som er ombrukbare, har egenskaper som muliggjør eller forenkler ombruk. Det meste er i teorien ombrukbart, men det vil kreve ulik grad av innsats og investeringer.</p> <p>Prosjektering for ombruk innebærer å planlegge bygg på en slik måte at komponenter kan demonteres og ombrukes ved rehabilitering og riving, enten lokalt i samme bygg eller eksternt i et nytt bygg.</p>
Oppsirkulering	Oppsirkulering (upcycling på engelsk) innebærer å benytte byggevarer/materialer eller deler av en byggevarer på en annen måte enn den opprinnelig var tiltenkt, gjerne som del av et nytt produkt/byggevarer. Oppsirkulering øker den økonomiske verdien på de brukte byggevarer og materialene som inngår i det nye produktet.
Produkt	Bygningskomponenter eller materialer med informasjon som gjør at de kan vurderes for omsetning, eller allerede er omsetningsbare. Produkter er det som tilbys et marked.
Realisert ombruk	Den brukte bygningsdelen blir demontert og montert for ny bruk, enten i samme prosjekt (<i>lokalt ombruk</i>), eller i et annet bygg med samme eier (<i>internt ombruk</i>), eller har skiftet eier og er montert i et annet bygg (<i>eksternt ombruk</i>).

BEGREP	DEFINISJON
<i>Redokumentere</i>	Viser her til prosessen med å dokumentere egenskapene til en brukt byggevare. Dette skjer eventuelt etter at ombrukskartleggingen er gjennomført.
<i>Rehabilitering</i>	Omfattende oppgradering, reparasjon, vedlikehold og utskifting av elementer som ikke lenger oppfyller krav til funksjon og ytelse. Kan også innebære endringer i planløsning o.l.
<i>Reversibel sammenføyning/ innfesting</i>	Sammenføyning/innfesting av ulike bygningskomponenter med festemidler som er mulig å demontere, gjerne mekanisk (fleksible forbindelser). Eksempel på slike festemetoder kan være skruer. Begrepet kan forekomme i en ombruksrapport.
<i>Stålkonstruksjon</i>	En konstruksjon bygget opp av stålprofiler og stålplater. Denne settes sammen ved sveising eller med nagler, bolter eller skruer.
<i>TEK - Byggteknisk forskrift</i>	Forskrift om tekniske krav til byggverk trekker opp grensen for det minimum av egenskaper et byggverk må ha for å kunne oppføres lovlig i Norge. Gjeldende byggteknisk forskrift er TEK17, som trådte i kraft 1. juli 2017.
<i>Ytelseserklæring</i>	Et dokument fra produsenten som beskriver egenskapene og tilsiktet bruk av en byggevare. Obligatorisk for nyproduserte produkter som er dekket av en harmonisert produktstandard eller der produsenten har skaffet seg en europeisk teknisk vurdering fra og med 01.07.2013 for Europa og 01.01.2014 i Norge. Skal være på norsk, dansk eller svensk når byggevaren omsettes i Norge.